

представників сектору безпеки і оборони має, в першу чергу, спрямовуватися на підвищення рівня обізнаності військових посадових осіб, державних службовців, працівників Збройних Сил України, задоволення їх інформаційних потреб у питаннях антикорупційної практики, розвиток їх професійних компетенцій, а також забезпечення ефективної комунікації в професійному середовищі.

Список використаних джерел

1. Бовкун Є. А. Адміністративно-правові засади інформаційного забезпечення боротьби з корупцією в діяльності органів державної податкової служби України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Ірпінь, 2013. 192 с.

2. Бесчастний В. М. Деякі аспекти інформаційного забезпечення протидії корупції. *Кримінально-правові та кримінологічні засади протидії корупції*: збірник тез доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 31 березня 2017 р.). Харків: ХНУВС, 2017. С. 18–19.

3. Коваленко Ю. О. Сутність, мета та завдання інформаційного забезпечення протидії корупції в правоохоронних органах України. *Соціальне право*. 2018. № 1. С. 257–264. URL: <https://soclaw.com.ua/index.php/journal/article/view/69> (дата звернення: 25.11.2024).

4. Голота Н. П. Інформаційно-правове забезпечення антикорупційної діяльності в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Тернопіль, 2020. 216 с. URL: http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/45012/1/DISS_%D0%93%D0%BE%D0%BE%D0%BE%D1%82%D0%B0%20%D0%9D..pdf (дата звернення: 25.11.2024).

Зеленська Катерина Сергіївна,

аспірантка відділу дослідження проблем кримінального процесу та судоустрою Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України

ЩОДО ДОДЕРЖАННЯ ПРОКУРОРАМИ ВИМОГ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПРИ ОФОРМЛЕННІ ІНВАЛІДНОСТІ

У жовтні 2024 року значного суспільного резонансу в Україні набула ситуація із прокурорами Хмельницької області, які масово оформили собі інвалідність та отримували пенсію у зв'язку із інвалідністю. Згодом подібні випадки виявилися в ряді інших

прокуратур, що призвело до звільнення їх керівників, а згодом – і відставки Генерального прокурора. У зв'язку із цим набуває актуальності дослідження питання щодо додержання прокурорами вимог доброчесності при оформленні інвалідності.

Вимоги доброчесності прокурорів тісно пов'язані із додержанням ними професійної етики. Як зазначають фахівці, «доброчесність є однією з двох основних форм об'єктивної моралі нарівні з принципами, нормами, при цьому доброчесність є внутрішньою формою моралі, тобто мораль, що стала мотивацією поведінки, яка відповідає принципам і нормам» [1, с. 66]. Погоджуючись із таким підходом, слід зазначити, що висновок про доброчесність або недоброчесність поведінки прокурора може бути сформований з огляду на відповідність його поведінки вимогам професійної етики.

При цьому слід звернути увагу, що у наведеній ситуації вбачаються грубі порушення Кодексу професійної етики та поведінки прокурорів від 27.04.2017 (далі – Кодекс).

Так, відповідно до ст. 11 “Професійна честь і гідність. Формування довіри до прокуратури” Кодексу, своєю доброчесністю, принциповістю, компетентністю, неупередженістю та сумлінним виконанням службових обов'язків прокурори повинні сприяти підвищенню авторитету прокуратури та зміцненню довіри громадян до неї.

Зважаючи на ці положення, прокурори, які масово оформлювали інвалідність та пенсію на її підставі, мали оцінювати потенційні негативні наслідки у разі розголошення цієї інформації для авторитету прокуратури, враховуючи, зокрема, декларування ними доходів від отримання пенсії у зв'язку із інвалідністю. Тому, навіть якщо той чи інший прокурор мав передбачені законом підстави для оформлення інвалідності, він мав би зважати на те, як саме суспільство сприйматиме такий факт, і у випадку репутаційних ризиків для прокуратури – утриматися від такого кроку.

Згідно із ст. 19 “Недопущення проявів корупції” Кодексу прокурор має суворо дотримуватись обмежень, передбачених антикорупційним законодавством, не допускати будь-яких проявів, які можуть створити враження корупційних. Аналіз додержання цих вимог варто розглядати в двох аспектах: (1) якщо прокурори дійсно не мали реальних підстав для оформлення інвалідності і (2) якщо вони мали такі підстави через розлади здоров'я.

Розглядаючи перший з цих аспектів, можна передбачити, що, з огляду на масовість оформлення інвалідності прокуратурами, до того ж лише у певних регіонах, така інвалідність в деяких прокурорів могла

бути фіктивною. Тому в таких випадках її оформлення вочевидь стало наслідком вчинення корупційних діянь як з боку самих прокурорів, так і службових осіб МСЕК, що в будь-якому разі означає причетність прокурорів до корупції.

Розглядаючи другий аспект, слід звернути увагу, що навіть якщо складу корупційних кримінальних правопорушень в діях прокурорів не було, то прокурори, які оформлювали інвалідність, а також знали про її оформлення своїми колегами, мали передбачати, що масовість такої практики створює в очах суспільства враження корупційних діянь, а тому є неетичним.

Відповідно до ст. 21 “Недопущення поведінки, що може зашкодити репутації” Кодексу, прокурору слід уникати особистих зв'язків, фінансових і ділових взаємовідносин, що можуть вплинути на неупередженість і об'єктивність виконання професійних обов'язків, скомпрометувати звання прокурора, не допускати дій, висловлювань і поведінки, які можуть зашкодити його репутації та авторитету прокуратури, викликати негативний суспільний резонанс.

При цьому, оформлюючи інвалідність та пенсію у зв'язку із нею, прокурори мали усвідомлювати, що така практика викличе негативний суспільний резонанс і може скомпрометувати їх. По-перше, це стосується виникнення у населення обґрунтованих сумнівів щодо правомірності отримання інвалідності прокурорами. По-друге, такі сумніви могли виникнути у самій можливості виконувати прокурорами-інвалідами своїх службових обов'язків за станом здоров'я. Отже, як в тому, так і в іншому випадку подібні дії могли зашкодити не лише репутації кожного окремого прокурора, який оформлював інвалідність, а й авторитету прокуратури в цілому, особливо на тлі загально низького рівня суспільної довіри до прокуратури в Україні.

Крім того, важливими етичними принципами поведінки прокурора є незалежність та самостійність. Відповідно до ст. 7 Кодексу, при виконанні службових обов'язків прокурор має бути незалежним від будь-якого впливу, тиску чи втручання в його професійну діяльність, у тому числі органів державної влади та органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, зобов'язаний активно, у визначений законодавством спосіб протистояти спробам посягання на його незалежність.

Разом з тим, оформлення інвалідності, яке відбувалося через МСЕК, передбачало встановлення зв'язків прокурорів із членами цих комісій. У тих випадках, коли таке оформлення було фіктивним, прокурори вочевидь потрапляли у особисту залежність від членів МСЕК, які приймали щодо них позитивні рішення. У свою чергу, така

залежність могла призвести до неправомірного впливу, тиску чи втручання у виконання такими прокурорами своїх службових повноважень

Отже, наведена поведінка прокурорів щодо оформлення інвалідності мала ознаки системних порушень вимог професійної етики, а тому не може вважатися добросчесною.

За наведених обставин у діях прокурорів вбачаються ознаки таких дисциплінарних проступків:

1) систематичне (два і більше разів протягом одного року) або одноразове грубе порушення правил прокурорської етики (п. 6 ч. 1 ст. 43 Закону України «Про прокуратуру»). Оформлення фіктивної інвалідності вочевидь має розглядатися як одноразове грубе порушення правил прокурорської етики, а збереження цього статусу та отримання пенсійних виплат на цій підставі – як триваюче грубе порушення таких правил. Отже, прокурори можуть бути притягнуті на цій підставі навіть в тому випадку, коли саме оформлення відбулося більш, ніж рік тому – якщо принаймні впродовж останнього року вони мали статус інвалідів;

2) вчинення дій, що порочать звання прокурора і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності, у чесності та непідкупності органів прокуратури (п. 5 ч. 1 ст. 43 Закону України «Про прокуратуру»). З огляду на окреслений вище системний характер допущених прокурорами порушень, їх дії щодо оформлення інвалідності цілком можуть розглядатися як такі, що відповідають зазначеній підставі, адже вони порочать як звання прокурора, так і чесність прокуратури в цілому.

Оскільки ці порушення мають характер грубих, то прокурорам, які фіктивно оформили собі інвалідність, за наслідками дисциплінарного провадження може бути припинено повноваження. Також подібні ситуації повинні бути предметом контролю добросчесності прокурорів, на необхідності посилення якого наголошується у науковій юридичній літературі [2, с. 115].

Важливо наголосити, що притягнення прокурорів до дисциплінарної відповідальності на цих підставах не виключає притягнення їх до кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, ознаки яких також вбачаються у наведеній ситуації.

Підсумовуючи, можна констатувати, що фіктивне оформлення інвалідності є грубим порушенням добросчесності прокурорів, винні у вчиненні якого особи мають бути притягнуті до відповідальності та звільнені з органів прокуратури.

Список використаних джерел

1. Рибак О.О. Поняття та ознаки доброчесності особи, уповноваженої на виконання функцій держави. *Єдність адміністративно-правової думки в умовах 100-річчя соборності України*: електронне видання матеріалів круглого столу (Київ, 18 лютого 2018 р.). К. : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 62-68.
2. Лапкін А.В. Контроль доброчесності суддів, прокурорів та слідчих. *Питання боротьби зі злочинністю* : зб. наук. пр. / редкол.: В. С. Батиргарєєва (голов. ред.) та ін. Харків : Право, 2023. Вип. 45. С. 111-116. DOI: <https://doi.org/10.31359/2079-6242-2022-45-111>

*Іващенко Віта Олександрівна,
професор кафедри кримінології та
інформаційних технологій Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЙНИМ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З КОРУПЦІЄЮ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

Проблема запобігання і протидії корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням в Україні залишається вкрай актуальною. Незважаючи навіть на введення в 2022 році правового режиму воєнного стану та подальше його продовження, на жаль, зазначені правопорушення продовжують вчиняти. Тому потрібно вдосконалити систему запобігання та протидії корупції.

Як зазначається в Антикорупційній стратегії на 2021-2025 роки, що затверджена Законом України від 20 червня 2022 року [1], концепція цієї стратегії ґрунтується на поєднанні двох підходів: визначенні основних напрямів подальшого удосконалення загальної системи запобігання та протидії корупції, а також акцентуванні на найбільш пріоритетних сферах з точки зору подолання корупції. Збалансоване поєднання цих підходів дасть змогу не лише знизити рівень корупції, підвищити довіру громадян до органів влади, а й суттєво підвищити темпи соціально-економічного зростання України.

Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року [2] закріпив поняття «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією», а також систему заходів запобігання зазначеним правопорушенням.

По-перше, суб'єктам, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції», категорично забороняється